

3. Гражданский кодекс Латвийской республики [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://law.edu.ru/norm/norm.asp?normID=1260168&subID=100123791,100123796,100124893#text>
4. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - № 40-44. - ст.356.
5. Беяневич О. А. Господарське договірне право України (теоретичні аспекти). – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 592 с.
6. Бервено С. М. Проблеми договірного права України: монографія / С. М. Бервено. – К.: Юрінком Інтер, 2006. - 392 с
7. Жилянський А. Введение в немецкое право / А. Жилянский, А. Рерихт. - М.: Спарк, 2001. - 767 с.
8. Луць В.В. Контракты у підприємницькій діяльності: навч. посіб. – 2-е вид., перероб. і допов. / В. В. Луць. - К.: Юрінком Інтер, 2008. – 576 с.
9. Мілаш В. С. Господарський договір у сучасних умовах // Договір як універсальна правова конструкція: Монографія. - Х.: Право, 2012. - 426 с.
10. Мілаш В. С. Перспективи модернізації договірних правовідносин у сфері господарювання: монографія / В. С. Мілаш; Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Х.: ХНУМГ, 2014. – 227 с.
11. Основи римського приватного права: Підручник / В. І. Борисова, Л. М. Баранова, М. В. Домашенко та ін.; За заг. ред. В. І. Борисової та Л. М. Баранової. — Х.: Право, 2008. — 224 с
12. Підприємницьке право в схемах: загальна частина: Навч. посіб. / За заг. ред. С.І. Бевз / Бевз С.І. - К.: ПП “Фірма "Гранма””, 2012. - 292 с.
13. Подоляк С. А. Господарський договір та його юридичні конструкції – недійсність, нікчемність, неукладеність – в сучасних умовах / С. А. Подоляк // Часопис Київського університету права. – 2009. – № 3. – С. 146-150.
14. Римское частное право / Под ред. И. Б. Новицкого и И. С. Перетерского. – М.: Юрид. изд-во М-ва юстиции СССР, 1948. - 511 с.

УДК 346.2(043.2)

Прокоф’сва М. Ю., студентка,
Юридичний факультет,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна
Науковий керівник: Загрішева Н.В., к.ю.н., доцент

ПРАВОВИЙ СТАТУС ПІДПРИЄМСТВА ЯК СУБ’ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

Домінуюче місце серед суб’єктів господарського права належить такому суб’єктові, як підприємство. Це зумовлено особливими економічними і соціальними функціями підприємства в економічній системі, а саме функціями товаровиробника, який задовольняє суспільні потреби у продукції, роботах та послугах. Тому законодавчий інститут підприємства або господарюючого суб’єкта є центральною частиною

системи господарського права України, його правовою основою. Становлення та розвиток ринкових відносин у змішаній економіці України, створення інфраструктури ринку, поява нових організаційно-правових форм господарювання, включення економіки України у світовий комерційний оборот вимагають переосмислення теоретичних основ діяльності підприємств як суб'єктів господарювання.

Підприємством як господарською організацією може бути не будь-яка організація, а організація, що характеризується сукупністю певних ознак – ознак суб'єкта господарського права. До таких ознак відносяться: 1) визначеність організаційно-правової форми суб'єкта господарювання; 2) майнова відокремленість; 3) легітимація існування в якості суб'єкта господарювання; 4) відповідальність за результати господарювання; 5) самостійність в господарському обороті.

Відповідно до ст. 62 ГК, підприємство – це самостійний суб'єкт господарювання, створений компетентним органом державної влади або органом місцевого самоврядування, або іншими суб'єктами для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торговельної, іншої господарської діяльності [1].

У свою чергу, в ст. 191 ЦК наголошується на тому, що підприємство є єдиним майновим комплексом, що використовується для здійснення підприємницької діяльності і може бути об'єктом купівлі-продажу, застави, оренди та інших правочинів [2].

Тобто, відносно визначення терміну «підприємство» в українському законодавстві немає єдиної точки зору.

Багатозначність терміну «підприємство» викликає справедливі нарікання серед українських вчених-юристів. Як підкреслює О. Пушкін: «В нашому законодавстві під підприємством розуміється ... виходить нісенітниця – змішання суб'єкта і об'єкта правовідносин.» Ю. Попов називає нісенітницею словосполучення «власник підприємства» і вважає, що підприємство повинно розглядатися лише як комплекс майна, як це передбачає Цивільний кодекс України. В. Кравчук ж підкреслює, що поняття «підприємство» міцно вкорінилося у вітчизняному законодавстві, насамперед, для позначення господарюючих юридичних осіб. Він вважає, що важко знайти інший близький за значенням термін і відмова від поняття підприємства у значенні суб'єкта права, за новим Цивільним кодексом України є передчасною [3, с. 23].

Слід зазначити, що двозначність терміну «підприємство» має місце не тільки в законодавстві України. Дана проблема є і в російському законодавстві. Цивільний кодекс Російської Федерації під підприємством розуміє як суб'єкт так і об'єкт права.

В. Мозолін, висловлюючи критичні зауваження щодо положень ЦК РФ, в якому підприємство розуміється як єдиний майновий комплекс,

вказуючи на трудові права та обов'язки робітників підприємства, зазначає, що підприємство мертве без робітників, що трудові права працівників необхідно враховувати перш за все, визначаючи підприємство. І, як підкреслюється в літературі, бажання російських цивілістів перетворити підприємство з суб'єкта права в об'єкт права зустріло протидію зі сторони юристів-господарників [3, с. 22].

Після другої світової війни, під час проведення економічної політики відродження Німеччини і пошуку ефективної моделі розвитку, до питання про визначення поняття підприємства звертаються відомі німецькі юристи. Дуже неоднозначна оцінка статусу підприємства в сучасній науковій літературі Німеччини, на що звертає увагу автор підручника по господарському праву Фритц Риттнер, на який, у свою чергу, посилається В.Лаптев, обґрунтовуючи необхідність визнання особливого суб'єкта правовідносин – колективного комерсанта (підприємства). На неоднозначне визначення підприємства французькими колегами звертає увагу також М. Кулагин.

В основному ж зарубіжний законодавець розглядає підприємство як комплекс майнових елементів, пов'язаних з тією чи іншою господарською діяльністю особи (тобто як об'єкт права) [3, с. 24].

Підприємство - це господарюючий суб'єкт. Суть даного визначення полягає у тому, що підприємство є товаровиробником, трудовим колективом, який на професійній основі виробляє і реалізує свій товар з метою одержання прибутку. Як господарюючий суб'єкт підприємство здійснює виробничу, науково-дослідну та комерційну діяльність. В умовах переходу України до ринкових відносин підприємство стає центром економічної діяльності, оскільки на цьому рівні здійснюється безпосередній зв'язок робітників із засобами виробництва, в результаті чого створюється необхідна суспільству продукція, надаються необхідні послуги. Участь підприємства в процесі господарювання неможлива без нерозривного зв'язку трудового колективу і цілісного майнового комплексу, який становить лише майнову базу функціонування підприємства.

Література

1. Господарський кодекс України: Закон України № 436-IV від 16.01.2003 р. [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР), – 2003. – №18-22 – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV// Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

3. Ісаков М. Г. Правовий статус підприємства як суб'єкта господарювання : дис. канд. юр. наук : 12.00.04 / Ісаков Михайло Григорович – Донецьк, 2006. – 227 с.